

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Incllyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
proprietary Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Titvlvs XXV. De peculio Clericorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

l. alimenta 6. §. 1. ff. de agnosc. liber. l. 5. ff. de jurepator. Donellus lib. 2. comment. cap. 17. §. 24. Cujacius lib. 10. observ. cap. 33. & lib. 21. cap. 6. Connanus lib. 2. comment. cap. 2. num. 4. Revardus lib. 1. conject. cap. 11. Faber in Papin. tit. 5. princip. 2. illat. 4. Amaya lib. 2. obs. cap. 4. num. 5. & cap. 6. et in contrarium expendi soleant textus in *l. si quis hæc* 30 ff. qui & a quibus, l. 1. §. 1. ff. de jur. anul. aur. l. libertus, de bon. libert. l. si dorem 24. C. de jure dot. cap. Episcop. 58. 12. q. 2. l. 3. ff. de obsequiis. Et licet circa auctorem hujus pœnæ dissentiant Interpretes, siquidem Revardus dicto cap. 11. laudat Commodum ejus auctorem, Cujacius autem dicto cap. 33. & lib. singul. respons. Ulpiani & Marcellus in l. 3. ff. de obsequiis, eam tribuant jam Trajano, jam Neroni, jam Claudio; dicendum tamen est, auctorem hujus pœnæ fuisse Claudium, ut probat Connanus dicto lib. 2. cap. 1. num. 4. Amaya dicto lib. 2. cap. 6. num. 13. Benitez in cap. unico, de natis ex libero, num. 20. Causas autem revocationis à Justiniano relatas in d. l. final. & Novel. 78. cap. 2. & à Gregorio in præsentî transscriptas exponunt Donellus ubi proximè, lib. 14. cap. 27. Canisius in repetit. ad hunc textum, ultra quas arbitrio judicis relinquatur judicare quæ sint causæ graviores, & ex ingrato animo proveniant. Osualdus d. cap. 27. littera D. Menochius de arbit. casu 72. Non tamen transit hæc actio in hæredem, aut illi competit, si ejus auctor tacuit; quia quæcumque actio doloris tantum causâ datur, cum persona cujus gratiâ competit, intercidit, l. penult. ff. de injus vocando, l. injuriar. 13. ff. de injur. l. posthumus 6. §. final. cum duabus legibus sequent. ff. de inoffic. nisi præparatum sit ipsum judicium, aut ingratitude extrajudicialiter denunciata, ut ex l. 1. C. de revoc. donat. docent Donellus lib. 14. comment. cap. 29. ubi Osualdus littera C. Bocerus de donat. cap. 3. num. 97. Robertus lib. 1. rerum judic. cap. 14. Donationem au-

tem remuneratorem non posse ob ingratitude revocari, probant Molina lib. 4. de primog. cap. 11. num. 45. Gutierrez consil. 24. num. 25.

Nec obstant difficultates supra expensæ. Non prima; nam licet regulariter donatio perfecta revocari non possit, ex causis tamen à jure approbatis, & receptis utique revocari valet, veluti ex causa ingratitude, de qua in præsentî; vel si postea liberi suscepti sint à donatore, ex l. si unquam, C. de revo. and. donat. Quæ causa etiam jure canonico approbata videtur in cap. final. 17. q. 4. junctis tractibus à Covar, lib. 1. variar. cap. 19. Donello lib. 14. comment. cap. 32. Fornerio lib. 2. rer. quot. id. cap. 8. Merillo lib. 2. observ. cap. 34. Vinio lib. 2. select. cap. 32. Mornacio in l. 8. §. si Imperator, ff. de inoffic. Ferro Manrique de different. utriusque fori, q. 47. Nec obstat quod de mancipatione solenni dicebamus; nam licet donatio olim solâ traditione non perficeretur, nisi in conjunctas personas fuisset collata, l. 4. §. 5. C. Theod. de donat. post jus tamen Justinianeum donatio magis in contractus speciem transit, cum solo contractu perficiatur, l. si quis 35. §. final. C. de donat. Nec obstat secunda difficultas; nam tam Gregorius in præsentî, quam Justinianus in d. l. ultima, loquuntur quando tacuit testator, ut expressè in utroque textu asseritur; non verò cum actionem personalem etiam rei persecutoriam proposuit; nam tunc etiam hæredi competit hæc actio, cum jam lite mota donator decessit; cum verò sciebat injuriam sibi illatam esse, & tacuit, quia abolitione tollitur injuria, remissa censeatur & ideo hæredibus non licet donationes revocare; licet enim transeant ad hæredes actiones defuncto quæsitæ, quæ ei competere cæperunt; hæc tamen actio non consistit in defuncto, ut probat Donellus lib. 14. comment. cap. 29. & ideo ad hæredem non transmittitur.

5.
Respon-
detur diffi-
cultatibus.

TITVLVS XXV.

De peculio Clericorum.

CAPUT I.

Ex Concilio (a) Arelatensi.

Nvestigandum est, si nihil patrimonii habens presbyter, quando promotus est ad ecclesiasticum ordinem, postea emerit prædia, cujus juris sint: quoniam Ecclesiæ, ad quam nihil habens promotus est, esse debent, juxta canonicam auctoritatem.

NOTÆ.

(a) Arelatensi. In prima collectione, sub hoc tit. cap. 1. legitur, Ex Concilio Lateranensi; apud Burchardum verò lib. 3. Decreti, cap. 118. & Carnotensem p. 3. cap. 94. & Panormit. lib. 2.

tit. 4. cap. 23. legitur, Ex Concilio Rhemensis, cap. 6. Sed legendum est, Ex capitulis Hincmari Rhemensis; inter capitula enim, quæ ipse edidit, de quibus Magistri & Decani per singulas Ecclesias inquirere, & Episcopo renunciare debeant, cap. 18. tom. 21. Conciliorum, fol. 513. ita legitur: Investigandum

gandum similiter, si nihil patrimonii habens quando provectus est ad ordinem Ecclesiasticum, postea emerit prædium cuius juris sit: quoniam Ecclesie, ad quam de nihil habentibus promotus est, esse debent, juxta canonice auctoritatis decretum. Præfenti verò canonico consonant textus Concilii Carthag. can. 35. ibi: Si quis pauper in aliquem ordinem promotus, aliquid adquisierit, Episcoporum potestati subjiciatur. Similiter placuit, ut Episcopi, presbyteri, & Diaconi, & cujusmodicunque clerici, qui nihil habent, si promoti tempore Episcopatus, vel clericatus eorum agros, vel cujusmodicunque, ac prædium nomine proprio emerint, tanquam qui dominica bona invaserint, teneantur, nisi utique admoniti ea Ecclesie retulerint: sin autem ad eos proprie aliquid liberalitas, vel successio redierit, ex ea facient id quod eorum vult propositum. Sin autem etiam postquam proposuerint, retrò convertantur, ecclesiastico honore indigni, ut reprobi judicentur. Refertur à Gratiano in cap. 1. 12. q. 3. ad quam canonicam constitutionem respexisse Patres in præfenti, jam notavit Cujacius hic. Leo IV. in Concilio Mogunt. sub Rabano, can. 8. ubi Patres ita ajunt: In Concilio Carthaginensi scriptum est, ut Presbyteri, Diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quæcumque prædium suo nomine comparant, tanquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti Ecclesie eadem ipsa contulerint. Concilium Aquisgran. sub Stephano V. can. 98. Toletan. 9. can. 14. quod extat apud Gratianum in cap. 1. 12. q. 4. Concilium Hispal. 1. relatum à Loaysa inter ejusdem Concilii fragmenta, cap. 5. Concilium Parisiense sub Gregorio IV. secundum collationem Ludovici, lib. 1. cap. 14. qui textus postea relatus fuit inter capitularia Caroli, lib. 5. capitul. 175. & in eisdem capitul. lib. 1. capitul. 88. ita legitur: Si Presbyter post ordinationem aliquid adquisierit, illud observetur, quod in canonicis de consecratis nihil habentibus constitutum est. Et capitul. 156. ibi: Ut unusquisque Presbyter res, quas post diem consecrationis adquisierit, proprias Ecclesie relinquat. Hoc etiam, videlicet comparatum ab Episcopis, vel clericis tempore ordinationis nihil habentibus, Ecclesie esse credi, ad eamque spectare. Sic Justinianus constituit, auctore Cedreno in ejus vita, cujus constitutionis vestigia extant in l. sancimus, C. de sacros. Eccles. l. omnem 42. §. de his: audent. licentia, C. de Episcopis & clericis. Novella 121. cap. 13. cap. fixum, vers. Postquam 12. quest. ult. Facit vetus formula, quæ reperitur ordine 8. inter veteres formulas; ubi dum refertur charta ingenuitatis, ut aliquis Presbyter ordinetur, & in Ecclesia sibi commissa plebem regat, hæc verba annectuntur: His quoque subnectere placuit, canonicis admoniti constitutionibus, ut si qua deinceps prædium, vel mancipiatui nominis titulo comparaveris, hoc observari studeas, quod in eisdem decretum esse cognoscitur. Illustrant post congestos à Barbofa hic, Baronius anno 397. num. 53. Azor p. 2. instit. moral. lib. 7. cap. 19. q. 1. Petrus Gregorius lib. 1. partit. tit. 26. cap. 2. Chopinus lib. 2. monast. tit. 3. num. 6. Balsamon in dicto can. 35. Synodi Carthag. & in can. 35. Synodi 6. & in nomocan. tit. 1. cap. 21. Bignonius in notis ad veter. formul. fol. 589. Cujacius hic, & in Novel. 121. §. idem est notandum, & lib. 1. feud. fol. 808. Scipio Gentilis lib. 2. de donat. inter. cap. final. Acofta

de priviil. credit. regul. 1. ampliat. 8. Justelus in can. 32.

Sed in contrarium, videlicet in præfenti specie res emptas ab Episcopo, vel Presbytero non esse Ecclesie, nec ex aliqua juris præsumptione ad eam spectare, suadetur ex l. si ex ea 6. C. de rei vind. l. ex pecunia dotali 12. C. de jure dot. l. ult. C. de servo pignor. dat. l. qui aliena 8. C. si quis alteri, vel sibi, l. si parvus 4. C. commun. utriusque jud. l. 2. C. profocio, l. si maritus 19. C. de distract. pign. l. 2. C. si certum petatur, l. si mulier 21. ff. de pact. dotal. quibus cavetur, rem ex pecunia deposita comparatam, deponentis non esse; ex pecunia dotali, non esse uxoris, sed mariti: quod & latè probant Covar. lib. 3. var. cap. 3. num. 6. & in cap. 1. num. 6. de testam. Connanus lib. 4. comm. cap. 17. num. 11. Cujacius in l. licet, C. qui potiores, & lib. 5. observ. cap. 29. Donellus lib. 5. comment. cap. 2. circa finem Faber 5. conject. cap. 9. Pacius cent. 5. q. 53. Befoldus in delib. juris, ex lib. 23. ff. q. 7. Gibalinus tom. 2. de negot. lib. 4. cap. 4. artic. 6. Siguenza de clausulis. Bronchorst. enantioph. centur. 2. assert. 65. Scipio Gentilis ad Apulejum, in Apolog. fol. 484. Larrea decis. 92. per totam Igitur non rectè in præfenti docetur, res emptas ab Episcopis, vel Presbyteris, ex pecunia, seu fructibus Ecclesie, ad Ecclesiam spectare.

Ut huic difficultati satisfaciatur Glossa in præfenti, & in cap. Apostolicos 12. q. 2. & in cap. 1. 12. q. 3. existimat, specialiter procedere in Ecclesia, quod licet Sacerdos suo nomine rem aliquam ex pecunia Ecclesie emat, res ita comparata statim Ecclesie fiat, argumento textus in l. si ut propositis, C. de rei v. na. quemadmodum & dotis favore res ex pecunia dotali comparata dotalis esse dicitur, l. res 54. ff. de jure dot. l. si cum aorem 22. §. ult. ff. solut. matrim. l. Imperator 70. §. final. cum l. sequent. ff. de legat. 2. Similiter res empta ex pecunia castrensis peculii, peculiaris dicitur, l. 1. C. de pecul. castrensis militum, lib. 12. Item res ex pecunia pupillari comparata, pupilli est, l. 3. C. de arbit. iutel. l. 2. ff. quando ex facto in Acofta dicto cap. 8. in princip. Unde cum Episcopi, vel Presbyteri, de quibus in præfenti, nihil tempore suæ ordinationis habuerint, si postea agros, mancipia, vel similes res comparaverint, creduntur ex pecunia, vel fructibus Ecclesie res ipsas quævisse; atque ideò eas absque invasionis, vel sacrilegii reatu retinere non possunt, cap. 1. 12. q. 3. cap. penult. hoc tit. Glossam sequuntur Covar. in cap. 1. de testam. num. 7. Cujacius hic Sarmiento lib. 3. de reddit. cap. 2. num. 4. & ea sententia probari videtur ex l. 4. tit. 5. partit. 5. Ab hac tamen Glossæ interpretatione discesserunt plures docti viri, affirmantes, res ex pecunia Ecclesie comparatas, non acquiri statim Ecclesie, nec in bonis Ecclesie à die emptionis censerit, ut docuerunt in præfenti Hostiensis, Joannes Andreas, & Barbatia hic, Marfilus 3. p. de reddit. cap. 2. num. 19. atque idem in re ex pecunia dotali comparata, ex textu in l. ex pecunia dotali 12. C. de jure dotalium l. ult. C. si res pignori, docuerunt Faber lib. 5. conject. cap. 9. Cujacius lib. 5. observ. cap. 29. & tract. 2. ad Afric. in l. 23. de rebus credit. Genoa in conciliar. legum, fol. 514. Olvaldus ad Donellum lib. 5. cap. 2. littera C. Mornacius in l. 55. de jure dotalium, Tiraquellus de retr. §. 52. gloss. unica ammero 10. Nogueroles alleg. 7. art. 2. & in re empta

ex pecunia pupillari, tenuit Faber ubi proximo, ubi exponit textum in dicta l. 3. C. arbitrium pupilla. Sed omiſſa hac communi quaestione, utrum videlicet res empta ex pecunia aliena illius efficiatur, cujus erat, quam disputant Larrea allegat. 92. per totam. Mancinus genial. cent. 1. cap. 123. Scipio Gentilis ad Apuleium, fol. 484. dicendum est, rem ex pecunia Ecclesiae emptam, ejus fieri, & Ecclesiam habere actionem in rem, quae aliquando datur ei, qui dominus non est, vel ex speciali privilegio, l. ult. C. de sacros. Eccles. vel ex aequitate, l. in rebus, C. de jure dot. l. 12. C. de reg. jur. Sed profecto casus hic in presenti non deciditur, nec in aliis canonibus sub hoc titulo congestis, ut putavit Solorzano tom. 2. de jure Indiarum. lib. 3. cap. 10. num. 34. sed potius in eis agitur de rebus acquisitis ab Episcopis, vel Presbyteris, qui cum tempore suae ordinationis nihil haberent, postea agros, vel similes res comparant. Et cum quaereretur, cujus juris essent, seu ad quem spectarent, responderunt Patres, ad Ecclesiam pertinere, ex ea ratione, quia sicut quaesita ab uxore constante matrimonio mariti esse dicuntur, ut videtur turpis quaestus suspicio, l. Quis dicitur, ff. de donat. inter. Scipio Gentilis dicto lib. 1. de donat. cap. final. ita etiam in clericis, quibus omnis negotiatio prohibita est, cap. 1. & per totum, ne clerici, vel monachi, si quid comparaverint post suam ordinationem, creditur acquiritum intuitu Ecclesiae; & ita ad Ecclesiam ipsam spectat, ut minus honesti lucri ratio cesset, praecipue cum Sacerdotes Ecclesiae de redditibus vivere debeant, pietatem erga pauperes, non quaestum quarentes. D. Hieronymus ad Nepotianum epist. 2. ibi: *Obsecro utaque te, & repetens iterum, atque iterum moneo, ne officium clericatus genus antiquae militiae putes, id est, ne lucra saeculi in Christi queris militia, nec plus habeas quam quando clericus esse coepisti, & dicatur tibi: Clerici eorum non proderunt eis. Nonnulli enim sunt ditiores monachi, quam fuerunt saeculares; & clerici, qui possident opes sub Christo passere, quas sub locuplete, & fallaci diabolo non habuerant, ut sufficeret eos Ecclesia divites, quos mundus tenuit ante mendicos.* Et paulo post: *Negotiatorum clericum, & ex inope divitem, ex ignobis gloriosum, quasi quandam pestem suae. Et in epist. ad Titum, cap. 10. ibi: His tamen aebent esse contenti, qui altario servant, ut de altario vivant, sed non ut fiant divites.* Latè differit Joannes de Polemar. in orat. de bonis clericorum; quae extat inter acta Concilii Basil. Illustrant praedictam rationem hujus textus Scipio Gentilis supra. Acoſta dicta ampliat. 8. Altamirano in l. 2. de filii offic. cap. 16. qui eandem ad Magistratus, & publicos administratores, qui tempore ingressus nihil habent, & postea magnis opibus abundant, extendunt, & variis ampliationibus illustrent. Habebit ergo hoc casu Ecclesia jus tanquam ad rem propriam, ut defuncto Praelato possit eam jure proprio occupare, Concilium Agath. can. 48. ibi: *Episcopi de rebus propriis, vel acceptis, vel quicquid de proprio habent, heredibus suis, si voluerint, relinquunt: quicquid vero de provisione sua Ecclesiae fuerit, sive de agris, sive de fructibus, sive de oblationibus, omnia in jure Ecclesiae servari censentur.* Gregorius Magnus lib. 9. epist. 14. ibi: *Sacris canonibus esse noſcitur distinctum, ut in his qua An-*

tistes Episcopatus tempore acquiserit, non alii, nisi sola succedat Ecclesia. Et l. 1. C. Theodos. de bonis cleric. cap. de Syracusanis, 28. dist. cap. res in Episcopatu 12. q. 2. *autem licentiam, C. de Episcopis & clericis: illustrent aliis relatis Barbosa in cap. sint manifeste 12. q. 2.*

Ex supra traditis difficilis videtur D. Gregorius lib. 7. epist. 33. relatus in cap. quaest. 17. q. 4. ubi quaest. fuerunt apud Gregorium quidam monachi, Abbatem suum castrum, quod in sexaginta pedes extendebatur, sub praetextu fabricandae Ecclesiae Joanni Scylaceno Episcopo donationis titulo concessisse. Gregorius decrevit, quod quantum parietes Ecclesiae aedificatae intra ambitum continent, Ecclesiae lucro cedat; quicquid vero extra parietes ejusdem Ecclesiae esse poterit, ad jus monasterii revertatur. Quod Gregorii decretum difficile redditur ex supra traditis; nam si res comparata ex pecunia Ecclesiae, vel ejus rebus, lucro Ecclesiae cedit, quomodo in eo textu Ecclesia constructa in castrum monasterii, intra jura monasterii non servatur? Si dicas, in eo textu castrum donatum fuisse ad Ecclesiam construendam, & ideo Ecclesiam ipsam non esse monasterii, expendo in contrarium canonem 15. 8. Synodi, relatum in cap. Apostolicos 12. q. 2. ubi docent PP. quod si confiterit, Episcopum construxisse monasterium de redditibus Ecclesiasticis, tradat ipsum eidem Ecclesiae. Quae jura ut componat Glossa in dicto cap. quaest. affirmat posse Ecclesiam locum parietibus circumseptum sibi vindicare, sed Ecclesiam ipsam ad monasterium, in cujus castrum constructa erat, pertinere; & ita textum illum mire convenire cum dicto capite Apostolicos Glossam sequitur Archidiaconus ibi. Sed tunc difficile est, quod in ultimis verbis dicti canonis 15. 8. Synodi statuitur, ibi: *Si vero de propriis rebus, aut de aliis quibusdam conventionibus habeat, id secundum propriam potestatem, & voluntatem omni vita sua, & post finem vita dimittat, & conferat hoc quibuscumque voluerit, non tamen saeculare diversorium fiat.* Quae verba omisit Gratianus in dicto cap. Apostolicos, referunt autem Severinus in ipsa 8. Synodo, Antonius Augustinus lib. 14. epist. tit. 5. cap. 1. & lib. 2. de emend. Gratiani. dialog. 6. Velenum in his verbis agitur de monasterio ex rebus Ecclesiae ad Episcopo constructo, & tunc certum est, ab Ecclesiam ipsam spectare; vel ex fructibus ad Episcopum spectantibus, & etiam eo casu, juxta praesentem textum, & supra tradita, ad Ecclesiam spectat: Ergo non rectè ibi docetur, Episcopo posse monasterium ita constructum tradere cui voluerit. Pro cujus difficultatis solutione dicendum est, in primo casu ipsius canonis, relato à Gratiano in dicto cap. Apostolicos, monasterium ex rebus Ecclesiae constructum, ad Ecclesiam spectare, unde verbum illud, tradat, exponit Glossa, id est subijciat juri Ecclesiae; & Archidiaconus interpretatur, non tradat, id est, non auferat: in secundo vero casu à Gratiano omisso, relato vero à Vinio, & Antonio Augustino, agitur de monasterio ab Episcopo constructo ex bonis propriis patrimonialibus, vel adventitis; quo casu tanquam patro-

4.
Exponi-
tur cap.
9. 4.

MINA
CO

patronus ipsius monasterii potest ipsum Ecclesiam, vel alii pio loco, cui voluerit, donare, dummodo in laicorum habitationem, vel diversorium non convertatur.

CAPUT II.

Ex (a) eodem.

[b] Presbyter cum [c] diocesim tenet, de eis, quæ superemerit, ad ipsius Ecclesiam [d] nomen scripturam faciat, aut ab eius ordinatione discedat.

NOTA.

1. (a) *EX eodem* In prima collectione, *sub hoc tit.* cap. 2. legitur, *Ex Concilio Arausico* Rectius tamen Burchardus *lib. 3. Decreti, cap. 119.* Carnot. 3. p. *Decreti, cap. 95* Gratianus *in cap. ult. 12. q. 4.* citant verba hæc ex Concilio Agathensi, *can. 54.* & merito; nam in ipso Concilio post canonem 53. relatum à Gratiano *in cap. quicquid 12. q. 2.* eadem serie rerum Ecclesiam retentâ sub hoc summario de eisdem, ut quicquid emerint, in nomine comparent Ecclesiam, referuntur illa verba: *Presbyter dum diocesim tenet, de his que emerit, ad Ecclesiam nomen scripturam faciat, aut ab eius, quam tenet, Ecclesia ordinatione discedat.* Eadem verba reperiuntur *in can. 8. Concilii Epau-nensis.* Concilium hoc Agathense, temporibus Alarici Regis Arriani, auctoritate Cæsarii Arelatensis Episcopi, Provincia Primatis celebratum fuit ad collapsam ecclesiasticam disciplinam restituendam, ut constat ex præfatione ipsius Concilii; & Cæsarium in eo præfuisse constat ex canone 73. Concilii Meldensis, ibi: *Sanctus Cæsarius Ecclesiam Arelatensem, cum aliis 35. Episcopis, omnes inquirunt: Deinceps clerici, sive laici, Indorum convivium evitent* Congregatum fuit anno 506. 3. idus Septembris.
2. (b) *Presbyter.* Id est, Episcopus, ut in textu antecedenti.
3. (c) *Diocesim.* Diocesis in notitia Imperii, & passim in *Imp. constit.* accipitur pro administratione multarum simul provinciarum, quæ in unum coactæ per Præfectos Prætorio, & eorum vicarios regebantur, *l. 14. C. de fund. patrim.* ibi: *Omnes qui in quacunque diocesi, aut quacunque provincia, vel civitate* Et *l. 9. de legat. & decret. legat. C. Theodos.* ibi: *Sive integra diocesis in commune consuluerit, sive singule interesse voluerint provincia, convenire.* Sic etiam in actis Concilii Constantinopol. *1. can. 2.* & in actis Concilii Ephesini: *Episcopi ex diversis diocesibus, ac provinciis congregati.* Et *can. 8.* eiusdem Synodi: *Istud autem, & in aliis diocesibus, & que sunt ubique provinciis servabitur* Et in Chalcedon. *can. 9. & 17.* & ibi Balsamon: *Diocesis est, que multas sub se habet provincias* Innocentius I. Romanus Pontifex *in epist. ad Alexandrum Antiochenum Episcopum,* quæ inter illius decre-

ta extat in codice Canonum Ecclesie Romanæ, *cap. 45.* Revolventes auctoritatem Nicenæ Synodi, quæ censuit de Antiochena Ecclesia cunctis fidelibus, ne dixerim sacerdotibus, esse necessarium custodire, quâ super diocesim suam & prædictam Ecclesiam, non super aliquam provinciam, recognoscitur constitutum. Et *l. 34. C. de Episc. aud. Africanæ* etiam dioceses meminit Iustinianus *Novel. de Africanæ Ecclesia, ad Ant. Solomonem Pont. Africa. & l. unica § 5. & 7. C. de officio Præf. Præf. Afric. & de omni eiusdem dioceses statu:* & Vvillelmus Tyrius *lib. 13. bel. sacr. cap. 1.* Hincmarus Episcopus Rheimensis diocesis *cap. 4.* ibi: *Sancti Romana Ecclesia plures Metropoliticos in speciali sua diocesi habet. Similiter & Alexandrina Ecclesia in sua diocesi. Sed & Antiochena Sedes nonnullos Metropolitanos in sua diocesi habet.* Interdum tamen diocesis vox pro provincia usurpata est, ut apud Hincmarum *epist. 5. Dilectis fratribus, & venerabilibus Episcopis Rhemorum dioceses.* Et *epist. ad Nicolaum Pontificem Romanum.* *Non solum diocesis, verum etiam parochia mea, inter duo Regna, sub duobus Regibus habetur divisa.* Nonnunquam etiam accipitur in notione ea, quâ hodie sumitur, pro Episcopatu, seu territorio Episcopi, ut apud Sidonium Apollinarem *lib. 7. epist. 16.* *Ita populo excessu Pontificum orbatus tristis intercisæ fidei desperatio premit, nulla in desolatis cura diocesibus, parochiisque.* Et passim in *collat. Carthag. cap. 65. 117. & 125.* Interdum & pro parochiis, quæ multe in diocesi, ut *hic, & can. 53. hujus Codicis supra* Vide Sirmundum *in notis ad Sidonium,* & Ioannem Filescum *lib. de paræc. orig. cap. 1. ad finem.* Morinum *lib. 1. exercit. cap. final.*

(d) *Ad Ecclesia nomen.* Id est in Ecclesia nomen emat, ut in *l. 2. ff. quando ex factis tut.* nam licet quomocunque ematur, ad jus Ecclesie spectet; tamen ut omnis litis occasio amputetur, & facile constet ex pecunia Ecclesie, vel ejus fructibus id emptum esse, jubent Patres, ut instrumentum nomine Ecclesie scribatur, quia tali instrumento standum est, & ei acquiritur esse, cujus nomine confectum est, creditur, *l. cum precibus, C. de probat.* Apulejus in *apolog.* ibi: *Pudent illa nomen in tabulis esse* Ubi notavit Genulis *fol. 485.*

CAPUT III.

Ex epistola Pii(a) Papæ.

UT unusquisque Presbyter res, quas post dies consecrationis adquisierit, propriæ Ecclesiæ relinquat.

NOTÆ.

(a) Pii Papæ.] Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 3. sed rectius Burcharthus lib. 3. Decreti, cap. 121. Carnotensis p. 3. Decreti, cap. 96. Gratianus in cap. 1. 12. quæst. 3. citant textum hunc ex Concilio Carthag. 3. temporibus Siricii Pontificis celebrato; non tamen in præsentem refertur aliquis canon ipsius Concilii, sed summarium canonis 49. Verba autem referuntur à Gratiano in dicto cap. 1. & in Codice canonum Eccles. Afric. notis illustrato à Justello, ita leguntur can. 32. Item placuit, ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quæcumque prædia nomine suo comparant, tanquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti, in Ecclesiam eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis propriè aliqua liberalitate alicujus, vel successione cognationis obvenierit, faciant inde, quod eorum proposito congruit. Quod si à suo proposito retrorsum exorbitaverint, honore ecclesiastico indigni, tanquam reprobi judicentur. Causa autem hujus sanctionis, seu canonis, ut constat ex Baronio anno 397. num. 53. Severino Binio tom. 1. Concil. in notis ad ipsum canonem 49. ea fuit, quod cum reddita Ecclesiæ pace, sedatoque Arrianorum tumultu, Ecclesia ubique bonis afflueret, complures ex ipsis, qui eidem Ecclesiæ ministrabant, pietatem in quæstum convertentes, studio sanctitatis, & curâ pauperum abjectis, ardore dumtaxat colligendi divitias flagrabant. Quare PP. in præsentem Concilio statuerunt, ut Ecclesia sibi vindicaret ea bona, quæ clericus ex rebus ejus intuitu quæstus comparavit; eosque tanquam rerum Ecclesiæ invalores teneri, si ea non restituant, sanxerunt. Quæ posteriora verba difficilia videntur ex eo; nam constat, invalorem esse, non qui propria tenet, sed qui aliena ingreditur, l. invalor 5. C. unde vi. unde & invadere negotia, dicitur in l. 5. ff. de obl. & act. Faciunt textus in l. 1. §. socius, ff. de usuris, l. 3. §. si autem, ff. de vi & vi: quo sensu accipitur Concilium Carthag. 3. can. 38. in illis verbis: G. plebem, quam invaserat, usque

hodie commonitus, secundum quod fuerat statutum, relinquere contemnit. Extat in cap. petimus 11. q. 1. Concilium Aurel. 3. can. 21. ibi: Si quis res Ecclesiæ debitas, vel proprias sacerdotis horrenda cupiditate occupaverit. Concilium Meldense can. 61. sub Sergio Aurelian. 4. sub Vigilio, can. 25. Sed Episcopus, Presbyterve dominium habet fructuum proprii beneficii, ut infra dicemus, cap. final. Ergo detinendo quæ sua sunt, invalores dici non debent. Pro cuius difficultatis solutione dicendum est, Episcopos, vel presbyteros retinentes bona empta ex fructibus sui beneficii, verè invalores non esse, quia dum vivunt, earum rerum usufructu potiuntur, detinendo tamen bona Ecclesiæ propria, aut saltem debita, quasi invalores judicari. Quam improprietatem hujus invasionis satis expresse Patres in præsentem canone, ibi: Tanquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur obnoxii. Ubi verbum, tanquam non eos verè invalores, sed quasi invalores esse significat, ut colligitur ex l. pecuniam 36. ff. de rebus credit. cap. soliti, de major. & obed ubi Glossa verbo Tanquam: plura Barboza verbo Tanquam. Pro qua sententia expendi potest ratio Concilii Parisiensis sub Gregorio IV. & Ludovico, lib. 1. cap. 16. ubi ratio præsentis sanctionis exprimitur per hæc verba: Quoniam multos presbyterorum occasione taliter emptarum rerum Ecclesiæ, quibus præsent, spoliasse, & à suo monasterio multis modis exorbitasse, & se diabolo mancipasse, multosq; laicorum ex hoc facto in damnationis scandalum, & perditionis protraxisse cognovimus. Et si verbunt tanquam, cum proprietate accipiat, adhuc dici potest, clericos in præsentem specie esse invalores, non quia bona Ecclesiæ actu propria, sed illi debita usurparunt; ex Concilio Aurelian. 3. can. 22. in illis verbis: Si quis sacerdos res Ecclesiæ debitas, vel proprias horrenda cupiditate occupaverit, retinuerit, aut à potestate ex competitione perceperit, si eas non restituerit, nullis rebus excusatur. Quare cum bona empta à presbyteris in præsentem specie Ecclesiæ acquisita essent, rectè docetur, presbyteros ea malo animo detinentes, invasionis crimine teneri.

CAPUT IV.

Ex Concilio (a) Rhemensi.

Inquirendum est, si quis Presbyterorum de redditibus Ecclesiæ, vel oblationibus, vel votis fidelium alieno nomine res comparavit: quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine Presbyter fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis debet: quoniam hoc sacrilegium est, & par crimini Judæ furis, qui sacras oblationes asportabat, & furabatur.

D.D. Gonzal. in Decretal. Tom. III, Pars I.

Pp

NOTÆ.

1. (a) **R**hemensi.] Ex hoc Concilio citatur textus hic in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 6.* & à Burcardo *lib. 3. Decret. cap. 123.* Carnotensi *p. 2. cap. 93.* Sed verius credo, transcriptum esse ex Capitulis Hincmari Rhemensis, ut textus in *cap. 1. hoc tit.* ubi præsens textus reperitur in hæc verba: *Inquirendum, si occasione huius præcedentis capituli (quod extat supra in cap. 1.) aliquis Presbyterorum ab hinc de redditibus Ecclesie, vel oblationibus, ac votis fidelium alieno nomine res comparaverit, & ibi structuras fecerit, vel que ad Ecclesiam pertinent, ibi collocaverit, & mulierum frequentiam inibi fieri permiserit, vel quod turpius est, tales mulieres ibi habuerit, que lanificium suum exerceant, & curam domus habeant, & ad eadem loca presbyter incongrue recurrerit, frequentaverit, vel manserit: quoniam contra decreta canonum hoc malum agitur, à quibus perpetratur; quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine Presbyter, vel quilibet sub regula sænus exercere debet; multo minus autem fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis; quoniam hoc agere sacrilegium est, & par crimen Ananie, & Sapphiræ, atque Judæ furis, qui sacras oblationes, que ad usum fidelium, ac pauperum mittebantur, asportabat, & furabatur. Nam aliud est sine dispendio Ecclesie amicis, vel*

*pauperibus, parentibus, aut quibuslibet incestuosis (barbare pro indigentibus) ex charitate cum mensura, & ratione subvenire, vel adiutorium ferre; & aliud cum destructione Ecclesie, vel dissipatione facultatum ecclesiasticarum, quasi furtim, immo furtim, que Ecclesie esse debuerant, & usibus illius, ac pauperum, seu hospitum impendi, carnalium carnaliter usibus sine divino respectu infervere: & de nihil habentibus promotus Presbyter non presumat, que de facultatibus Ecclesie comparaverit vendere, vel quasi ad casam Deitradere, nisi ad Ecclesiam, cuius propria esse debent, sine consulto Episcopi. Ex quibus verbis aperte constat, in præfenti agi de clericis, qui structuras, id est fabricas, ut in *l. 1. C. de excusat. arif. lib. 10.* negotiationis causâ, ubi mulieres lanificium facerent, sænusque exerceretur, fecerint: quæ omnia reprehensione digna censuerunt PP. in præfenti. Tum quia clerici sænus, aut similes negotiationem non debent exercere suo, vel alieno nomine, *cap. ultimo, 26. distinct.* Tum quia illis familiaritas cum fœminis prohibetur, ut probavi in *cap. 1. de cohabitatione clericorum.* Tandemque quia domos illas, seu fabricas, & bona in eis illata detinendo, sacrilegii, aut invasionis crimen committunt, ut faciebat impius Judas, qui sacras oblationes exportabat, & furabatur, ut refertur Joannis *cap. 12.**

CAPUT V.

Ex Concilio (a) Toletano.

SI quis sanè clericorum agella, vel (b) vineolas in terra Ecclesie sibi fecisse probabitur sustentandæ vitæ causâ, usque ad diem obitus sui possideat. Verum post suum decessum Ecclesie restituat, nec testamentario, aut successorio jure cuiquam hæredum, (c) pro hæredumve relinquat, nisi forsan cui Episcopus (d) pro servitiis, ac præstatione Ecclesie largiri voluerit.

NOTÆ.

1. (a) **T**oletano.] Secundo videlicet, *can. 4.* ut habetur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 7.* & in ipso Concilio apud Loaysam, *fol. 90.* Concilium hoc Toletanum celebratum fuit anno 565. id est, anno Christi 527. ut referunt Loaysa in *notis ad ipsum Concilium*, Sahabedra in *chronic. Goth. cap. 10.*
2. (b) **V**ineolas.] Ut in *l. prædica, §. libero, ff. de instrum. legat.* quæ juxta juris principia solo cedunt, & per consequens in dominio sunt Ecclesie, *l. aaco, §. si Titius, ff. de acquir. rerum dominio, l. 2. §. de arbore, ff. de rei vind. §. si Titius, Instit. de rerum divisione.* Illustrant Institutarii ibi, Hieronymus Magius *lib. 4. miscel. cap. 7.* & si fuissent meliorationes in aliis rebus Ecclesie factæ, etiam ad Ecclesiam spectarent, quia creduntur factæ ex fructibus beneficii, latè probant Garcia de *expensis, capite 11. a num. 71.*
3. (c) **P**ro hæredum.] Pro hæredes dicuntur, veluti bonorum propofessores, & fideicommissarii, ut in Romana Synodo *can. 3.* ibi: *Hanc penam placuit hæredes, pro hæredesque respicere.* Apud Ivo-
nem *part. 6. Decreti, cap. 131.* ibi: *Nulli hære-*

dum meorum, ac pro hæredum, nec cuiquam persona alii quicquam debeat servitutis. Notavit Cujacius *hic.*

(d) **P**ro servitiis.] Cùm res donanda modice erat æstimationis, aliàs nec donatio remuneratoria rerum Ecclesie ab ejus Prælato fieri potest, ut probavi in *cap. 2. de donat.*

COMMENTARIUM.

IN his omnibus canonibus à Raymundo compilatis *sub hoc tit. de peculio clericorum.* agitur non de patrimonio proprio à majoribus habito, aut aliunde quasito clericorum; sed de bonis intuitu Ecclesie acquisitis, & fructibus perceptis ex proprio Episcopatu, vel beneficio: peculium enim dicitur omne id, quod e converso clerici cujuscunque conditionis, aut gradus aliunde, quàm ex Ecclesia, seu clericatu, ejusve occasione quasierunt, & quasi seorsim ab Ecclesie rebus habent. Quo in sensu Romani peculium non id tantùm, quod filii familias, servive habebant separatim à rationibus paternis, vel dominicis, ut in *titulo ff. de peculio*, appellabant; verum & pecuniam receptitiam, quam marito dote datâ mulier sibi retinebat, nec ad virum

virum transmittat, peculium dicebant, *l. si ego, §. 1. ff. de iure dotum, l. donationes 31. §. 1. ff. de donat.* immò id, quod liberi homines, Patresque familias seorsim ab aliis facultatibus suis præditi causâ seponcunt, ut belli necessitate ingruente, vel alia simili eo uterentur, peculium appellabant, *l. si chorus, §. 1. ff. de legat. 3.* & generaliter omne patrimonium peculium dici solet, *l. cum oerit 16. ff. ad Trebellianum*: & peculium dicitur quasi pusilla pecunia, *l. 5. §. penult. ff. de peculio* quo sensu vox illa etiam accipitur *nl. 4. C. Theod. de veterans.* Illustrat pluribus relatis D. Josephus de Retes *lib. 5. opuscul. cap. 1.* Albericus Gentilis in *lection. Virgil. cap. 2.* De hoc peculio proprio clericorum à majoribus recepto, sive aliunde profecto, seu acquisito, nihil in hoc titulo cavetur, quia de eo, ut ceteri homines, de bonis suis ad libitum in vita, vel in morte disponere possunt, *cap. Episcopi 12. quest. 2. cap. 1. cap. relatum de testamentis.* Agitur ergo in præsentis titulo de fructibus, & bonis ex oblationibus fidelium intuitu Ecclesie acquisitis, & cuius juris sint, videlicet an Ecclesie, an Episcopi, vel Presbyteri, qui in ipsa Ecclesia intulatus est; ut ita cognoscatur, an de illis disponere possint donatione, juxta titulum antecedentem; an testamento, juxta subsequenter? Et quidem circa jus quod habent clerici in fructibus sui beneficii, & Episcopi Episcopatus, variæ sunt Interpretum opinioniones, quas singillarim examinat Sarmiento de *reduibus p. 2. cap. 1.* & refert Hurtado de *congrua sustent. p. 1. lib. 1. resol. 1. per totam*; ex quibus tres à Doctoribus magis receptas reperio.

Prima sententia est negativa, videlicet Episcopus, seu clericus beneficiarios non habere dominium fructuum, quos intuitu Ecclesie percipiunt: pro qua sententia facit primò, quod quicquid clericus habet ex bonis Ecclesie, patrimonium Christi dicitur, *cap. cum secundum de prebend. cap. tua nobis 26. de decimis*; & proprietates pauperum appellantur in *cap. final. 16. quest. 1.* sed dominium ejusdem rei penes duos eodem tempore esse non potest, *l. si ut certo §. si duobus, ff. commodati*: ergo dominium fructuum beneficii, seu Episcopatus, non potest esse eodem tempore penes Christum Dominum, pauperes, & beneficiarium, seu Episcopum. Secundò; nam si Episcopi, sive clerici, verum dominium in fructibus sui beneficii haberent, eos distribuendo in prophanos usus furtum non committerent, *l. 1. §. final. de furtis*: sed clerici non solum furtum, verum & sacrilegium committunt prædictos fructus in prophanos usus erogando, *cap. final. 16. quest. 1. D. Hieronymus relatus in princip. 41. distinct. ibi: Aliena rapere intelligitur, qui ultra sibi necessaria retinere probatur.* Alia juris loca congerit Aquil. Statius *epist. ad Navarrum*, adducta ab ipso Navaro *ad calcem quest. 3.* Ergo quia hujusmodi fructuum non domini, sed tantum dispensatores, & procuratores sunt, ut dicitur in *cap. expedit 13. cap. videntes 16. cap. Episcopus 23. cap. res Ecclesie, 26. 12. q. 1. cap. Episcopus 7. 10. q. 2. cap. 2. de donat.* Tertio quia clerici non possunt amplius ex his fructibus percipere, quam necessaria ad victum, *cap. satis est, cap. Episcopus 7. 10. q. 2. cap. duo sunt 7. vers. Illi enim. cap. Episcopus 23. 12. q. 1. D. Bernardus *epist. 40. ibi: De altario non licet**

comparare aurea frona, & sellas depictas. Et infra: *Quicquid præter necessarium victum, & simplicem vestitum retines, tuum non est. rapina est, sacrilegium est.* Et *epist. 42. Clamant nudi, clamant famelici, necessitatibus nostris detrahatur quicquid vanitatibus vestris accedit.* Et super Cantica *sermon. 23. columna penult.* ubi reprehendens clericos, qui ex fructibus ecclesiasticis egenos non alunt, ait: *Duplici profecto iniquitate peccantes, quod & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus, & turpitudinibus abutantur.* D. Hieronymus relatus à Gratiano in *princip. 44. distinct. ibi: Tibi sacerdos de altari vivere permittitur, non luxuriari.* Quæ omnia cum convenient nudum usum obtinentibus, videtur fatendum, Episcopos, & beneficiarios tantum usum habere in bonis beneficiorum; quod jus illis tribuunt Glossa verbo *Diffinitivam* in *cap. cum olim 7. de rerum permutatione*; & verbo *Obitus* in *cap. final. de peculio clericorum.* Archidiaconus in *cap. Episcopi 12. q. 1.* quod & pluribus fundamentis adstruit Marcus Antonius Columna *de honor. Eccles. origine, cap. 23. per totum, 3. p.* Tandem quia si clerici domini essent, de illis fructibus ad libitum disponere possent, tam in vita, quam in morte, ex regula legis in re mandata, *C. mandati*: sed nec viventes possunt vanè, & profusè redditus beneficiorum expendere, immò si id fecerint, peccare lethaliter, & ad restitutionem teneri, quindecim fundamentis probat Navarrus in *tract. de reddit. quest. 1. num. 14. & in apolog. q. 1. monit. 38. & 39.* Nec testamento de eis disponere posse, constat *ex cap. 1. cap. cum in officiis, cap. quianos, de testam.* Igitur quia non sunt domini hujusmodi fructuum. Hanc sententiam, videlicet beneficiarium non habere verum dominium fructuum sui beneficii, sed tantum esse dispensatorem talium bonorum, ita ut præter honestam sustentationem ex justitia teneatur residuos in opera pia impendere, tenuerunt Navarrus de *reduibus*. Gratianus in *cap. nulli, §. si ego 12. q. 1.* Archidiaconus in *cap. Episcopus 12. q. 1. Comitol. 1. respons. quest. 70.* Pelagius de *placitu Eccles. lib. 2. artic. 28.* Waldensis *tom. 1. lib. 4. cap. 43.* Major in *4. distinct. 24. quest. 16 & 17.* Turrianus *epist. prolux. de reddit.* quam Navarrus prædicto suo operi intexit, Lessius de *justitia cap. 4. num. 42.* pro quibus faciunt P. Blesensis *epist. 20. Non militibus, sed pauperibus erogare tenetur patrimonium Crucifixi, cuius ipse non dominus, sed tutor est, ut misereatur & commode ad usus egenorum, tanquam testamentarius dispensator.* Isidorus Pelusioti *lib. 5. epist. 21. & 79.*

Secunda sententia, quæ affirmat, Episcopos, & clericos habere verum dominium in fructibus, quos ex suis beneficiis acquirunt, probatur sequentibus fundamentis. Primo deducto *ex cap. unico, de cleric. non resident. lib. 6. Trident. sess. 22. de reform. cap. 3. & sess. 23. cap. 1.* ubi statuitur, clericos divinis officiis non interessentes distributiones ecclesiasticas non lucrari, nec eorum dominium acquirere: quod item sanxerat Concilium Lateranense sub Leone X. *sess. 9.* Ergo si resideant, illas suas faciunt, Nec satisfacies si dicas, jus regulare constitui erga hujusmodi distributiones; nam cum titulo ecclesiastico percipiuntur, nihil interest quod ad dominium sub nomine fructuum, vel distributionum percipiuntur, ut contra Navarrum defendit Sar-

miento de reddit. 4. p. cap. 10. num. 1. Secundò faciunt textus in cap. 2. de fidei ius. cap. 2. de arbitri. ubi iubetur; ut ex fructibus inopis beneficiarii ejus debita exsolvantur; quorum si dominus non esset, debitum solummodo repeteri posset per Ecclesiam, ex regula legis si alieni 78. ff. de solut. Igitur quia hujusmodi fructuum domini sunt. Tertio, nam id quod commune est, meum est, quatenus ad dispositionem partis meae, l. servus electione 5. §. Labeo, ff. de legat. 1. l. in re communi 25. ff. de servit. urban. l. pupillus 239. §. final. ff. de verb. signif. ergo etiam bona Ecclesiae ejus in cunabulis communia essent; tamen quoad portionem clericis debitam dominium obtinebant; & multò magis post divisionem obtinent, cum per divisionem, & adjudicationem dominium acquiratur, §. 1. Instit. de offic. jud. cis, cum adductis à Sarmiento dicto cap. 1. num. 4. Deinde non modicum juvant textus in cap. ven. rabilis 7. de except. cap. pro illorum 22. de praebend. ubi beneficium clericum proprium dicitur, & ejus redditus sui dicuntur in cap. final. de his que fiunt à majori parte; suum verò cuique, id est, quod in ejus dominio habetur, l. unica, C. de thesauris lib. 10. Nec absurdum est, ut redditus ad dominium beneficiarii pertineant, quando ipsum beneficium, cui accedunt, titulo domini retinetur, ex dicto cap. pro illorum 22. faciunt etiam textus in cap. unico, de cleric. egrotant. lib. 6. in illis verbis, Proventus Praetorum, si ot servemus genitivi adjectione dominium significari: & Trident. §. 23. cap. 1. de reform. & sess. 24. cap. 12. ubi docetur, certis in casibus beneficiarios suos fructus non facere. Igitur illis exceptis, Episcopi, & beneficiarii fructus ecclesiasticos lucrantur. Tandem, nam ipsorum fructuum natura tale dominium non refugit, aut respuit; siquidem constat, beneficia ex decimis à fidelibus praestandis, & possessionibus ab eis oblati erecta fuisse, ut probant Bellarminus tom. 1. controvers. lib. 1. de clericis, cap. 25. Marcus Antonius Column. dicto cap. 26. num. 1. Decimae autem etiam in lege veteri Levitis à Domino datae fuerunt. Numeror. cap. 18. ubi notanda sunt verba illa, filiis Levi dedit omnes decimas. quae innuunt, fuisse concessas ratione domini: nam verbum dare, domini translationem significat, l. ubi autem 57. §. ult. ff. de verb. oblig. & in lege gratiae domini titulo clericis decimas percipere, constat ex cap. tua nobis 26. de decimis. Possessiones etiam eo animo à fidelibus Ecclesiae donati, ut in ejus, & Praetorum dominium transirent, liquet ex Clementina quia contingit, de relig. domibus. Trident. sess. 22. de reform. cap. 6. unde hanc sententiam tenuerunt cum D. Thoma 2. 2. q. 85. art. 7. Sorus de justitia lib. 20. q. 4. artic. 3. Covar. in cap. cum in offic. num. 6. de testam. Sarmient. dicta 4. p. cap. 1. cum seq. Molina de primog. lib. 2. cap. 10. à num. 48. Thomas Sanchez lib. 2. in Decal. cap. 20. num. 24. plures relati ab Hurtado de congruaissent. dicta resol. 1. Trullench in Decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 2. dub. 6. Vasquez in opuscul. de reddit. cap. 1. §. 2. dub. 1. num. 27. Prado tom. 1. Theolog. moral. cap. 13. q. 7. Theophilus Raynaudus tom. 12. tract. mala è bon. Eccles. fol. 584. Barbosa lib. 3. juris Eccles. cap. 17. num. 9. & in cap. quia tua 12. q. 1. fusè, & doctè post hæc scripta editus D. Josephus de Retes de donat. cap. 12. per totum, Diana p. 5. tract. 8. resol. 31. Lugo de justitia, disput. 4. sect. 1. num. 2. Castropalao, Villalobos, &

alii, quos refert & sequitur Hieronymus Garcia in summa, tract. 1. difficult. 4. dub. 1. Tertia sententia parum à priori differt; siquidem Episcopos, & beneficiarios tantum usurarios, vel usufructuarios esse admittit.

Sed retentà secundà sententià, quæ verum dominium fructuum Episcopis, & ceteris clericis tribuit, non obstant prioris sententiæ fundamenta. Non primum, cui ut satisficiamus, notandum est, dominium triplex esse. Primum absolutum & plenum, quod tantum Deus ut Dominus universalis in omnibus rebus obtinet: secundum verò nuncupatur medium, quod homo in suis rebus ad disponendum de illis habet: tertium vocatur infimum, quod habet Rex in bonis subditorum ad dispensationem pro communi utilitate. Unde dicendum est, textus in dicto cap. cum secundum, cap. tua. de decim. cap. cum ex es, de elect. lib. 6. accipi de dominio pleno, & absoluto: at verò in presentem agimus de dominio medio; unde nihil impedit, quin in fructibus ecclesiasticis Deus dominium absolutum, beneficiarii verò dominium medium obtineant. Nec obstat secundum fundamentum negativæ sententiæ deductum ex auctoritatibus D. Hieronymi, Bernardi, & aliorum; nam textus illi procedunt tempore primitivæ Ecclesiae, cum bona omnia in communi possidebantur, ante divisionem sancti Simplicii, de qua in cap. quatuor. cap. de redditibus 2. q. 2. quantum temporum distinctionem, & varietatem illustravi in cap. 1. cap. 3. de praebend. & novissimè juxta diversitatem temporum, & provinciarum illustrat D. Josephus de Retes dicto cap. 12. Cum enim adhuc bona, quae in communi possidebantur, divisa non essent, si ex eis Episcopi, aut clerici ultra sibi necessaria percipiebant, furtum perpetrabant. Ad idem tempus referendi sunt textus in dicto cap. Episcopus 7. cap. duo sunt; nam cum adhuc beneficia instituta non essent, non poterant clerici ex bonis ipsius communibus ultra necessaria sibi accipere; postquam verò beneficia instituta fuerunt, veri domini sunt fructuum ipsorum. Nec obstat ultimum fundamentum, cujus duae sunt partes. Prima negat clericis facultatem disponendi inter vivos: altera eandem facultatem negat morientibus; sed non exinde deducitur, clericos dominium fructuum non habere. Sunt quippe clerici domini reddituum suorum beneficiorum, sed impediuntur de eis in prophanos usus disponere; quia facultas disponendi de ipsis restricta fuit per sacros canones, ita ut nec testamentum, nec inter vivos de his, quae supersunt, disponere possint, ut dicimus in titulo sequenti, cap. 1. cap. cum in officis. Nec novum est, ut qui dominium alicujus rei habet, de ea disponere non possit ex principio, & toto titulo Institut. quibus alienare licet; quod contingit fideicommissario, qui ante restitutionem dominus est, l. final. §. sin autem, C. communis de legat. in servo, cui sub conditione libertas relicta est, qui interim hæredis est, licet ab ipso alienari non possit, l. generaliter, §. sub conditione, ff. qui & a quibus, l. 1. §. in servis, ff. ad Syllanum. Unde rectè dominium fructuum beneficiorum stare potest penes clericos, licet dispositio limitata & restricta sit per sacros canones. Improbandum tamen est Navarum ubi supra, qui censuit, clericos prophanè expendentes in vita fructus proprii beneficii, ad restitutionem teneri;

neri; nam si restituere deberent prædictos fructus, maxime quia res alienas, aut injustè possessas alienarent, vel in alios usus, quam eos, ad quos destinatae erant, consumerent; quibus ex capitibus restitutionis obligatio nasci solet, *cap. si res aliena* 14. q. 6. Quod autem neutra ex his rationibus clerici teneantur, ex eo evincitur, quia fructus isti ratione domini ad ipsos pertinent, ut probatum manet; & percipiunt eos justo titulo, videlicet divisionis, & adjudicationis, cuius fiunt participes mediante canonica institutione: nec eo casu, quo in prophanos usus expendunt, peccant contra legem justitiae, sed tantum contra legem charitatis, juxta quam strictius ipsi tenentur superfluum in pauperes erogare, quam laici. Facit etiam, nam si ipsi contra justitiam peccarent, daretur actio Ecclesiae, vel pauperibus ad rescindendam ipsam

alienationem, & bona recuperanda, ut contingit fideicommissario in casu supra relato: sed nulla actio competit Ecclesiae, vel pauperibus ad recuperanda bona ita profusè expensa: igitur quia talis dissipatio non fit contra legem justitiae, & per consequens non manet restituendi obligatio. Prosequuntur Sarmientus *ubi supra*, Hurtado *de congrua sustent. resol. 1. per totam*. Manet ergo, dominos esse bonorum, quae intuitu Ecclesiae acquisierunt, & nullo modo donationes, similesve alienationes ab eis factas irritari posse, licet verum sit, eos mortaliter peccare contra præceptum charitatis, profusè dissipando, ut pluribus relatis docet Solorzano *tom. 2. de jure Indiarum, lib. 3. cap. 10. num. 26.* omnino videndus est D. Josephus de Retes *in aureo tractatu de donationibus, cap. 12. per totum.*

TITULUS XXVI.

De testamentis.

CAPUT I.

Gregorius (a) *Anthemio Campaniae Subdiacono.*

Quorundam ad nos relatione pervenit, quod (b) Importunus (c) Attellanae civitatis Episcopus, dum de hac luce (d) migraret, condito testamento in octo unciis totius (e) substantiae suae nulum (f) suam heredem instituerit, & Ecclesiam suam in residuis (g) quatuor. Hortamur ergo experientiam tuam, ut solita inquisitione discutias, & quicquid Ecclesiae ipsius esse (h) patuerit, à qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solum, quod eum ante Episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit. Quicquid verò vel ante Ecclesiae ipsius esse cognoveris, vel in (i) Episcopatus ordine prædictum Episcopum acquisivisse, in ejusdem Ecclesiae conservetur (j) dominio, ne quisquam exinde aliquid usurpare qualibet occasione præsumat. Clerum verò, plebemque ejusdem Ecclesiae eum omni te volumus instantia commonere, quatenus præficiendum sibi sine dilatione aliqua (k) eligant sacerdotem, qui Clerum, plebemque, vel res Ecclesiae ipsius cauta, regularique valeat observatione disponere. Pariter etiam Clerum, plebemque ipsius Ecclesiae, vel quae ei unitae sunt, Cumanæ instantius commoneto, quatenus & ipsi omni morâ, dilationeque postpositâ aptum sibi eligere debeant sacerdotem, ne diu, & tali præsertim tempore, Pastoris proprii sint regimine destituta.

NOTÆ.

1. (a) *Gregorius.* In hac sexta collatione textus hic tribuitur Gregorio IX. in aliis Gregorio III. sed male, cum auctor ejus sit Gregorius Magnus *lib. 7. epist. indist. 5. epist. 52.* ex quo registro ita restituo integram, & epigraphen hujus textus. De Anthemio Subdiacono jam nonnulla notavi in *cap. 3. de elect.*

(b) *Importunus.* Cui etiam, suppresso nomine dignitatis, rescribit idem Gregorius *libro. 2. epist. 10.*

2. (c) *Attellana.* Attella civitas est Campaniae; vulgò *S. Arpino*: habuit Ecclesiam Cathedralis D.D. Gonzal. in *Decretal. Tom. III. Paris.*

jam à primis Ecclesiae sæculis: ex ejus Episcopis primus subscripsit Synodo Romanae sub Hilario; & Felix tertiae Synodo Romanae sub Symmacho, ut refert Carolus à sancto Paulo *lib. 1. geograph. sacr. fol. 55.*

(d) *Migraret condito testamento.* Plerumque enim testamenta fiunt in ipso vitae exitu. Concilium Salzeburg. tempore Martini V. *can. 28.* Non obstante consuetudine, quae potius est corruptela, ubi jura testamentorum factionem non prohibent. Etiam in lecto ægritudinis constitutus legare, disponere & ordinare potest de bonis sibi collatis à Deo piis locis, aut aliis; unde suprema contestatio dicitur in *l. 20. §. ult. ff. de testam.*